

ЯКЩО ЖИТТЯ ВИМІРЮЄТЬСЯ КРИХТОЮ

Ніна Федорівна Палій (дівоче прізвище Троян) з Війниці у десятирічному віці пережила голод 1932-1933 років у рідному селі Мала Перещепина на Полтавщині. У вересні 1944 року 22-річна вчителька прибула у Бокійму, де навчала місцеву дітвору. Тоді із листів від батьків дізналася, що на сході України люд знову потрапив у пастку голоду. І знову в дівочу душу вселився холодний страх через спомин дитячих літ...

ЗІ СПОГАДІВ НІНИ ФЕДОРІВНИ

«Голод почався влітку. Хоча вже були колгоспи, але цього року (1932) на трудовні не дали хліба, хоч врожай був великий. Тоді мені було 10 років, братові – 12, а сестричці – ще семи не було.

Почався голод. Люди пухли з голоду, не доїдали, адже яка їжа без хліба? В кого була корова, то хоч пили молоко. Нашу ж корову забрали в колгосп. Ми їли буряки: кормові, цукрові, столові. Та люди все одно вмирили. Нас рятувала риба – по одну сторону від нас був степ, а по другу – тяглися болота на багато кілометрів, у яких було багато риби – невеличкі карасі. Ми її ловили і їли, а ще продавали в сусідніх селах. Коли мама йшла на базар, то брала нас із собою. Міцно тримала за руки, щоб ніхто не вкрав. Бо крали людей і дітей на м'ясо. В Полтаві на базарі багато «спекулювали» людським м'ясом.

Нам, дітям, завжди хотілося хліба. Просили його у мами, але де ж вона його візьме. У с.Мала Перещепина можна було купити хліб, хоч він і мало був схожий на хліб. У цьому селі на узбіччях лежали мертві люди. Підводою трупи возили на кладовище, складали в яму і засипали землею. Це було велике кладовище голодомору. Та найгірше було в 1933 році. Навіть матері їли своїх дітей. Люди ходили просити їжі в інші села, та не було їм що давати. У нашому селі з голоду померли 5 людей. Влітку 1933-го з берези рвали листя, сушили, товкли в ступі, просівали на сито і пекли хліб. Можна лиш уявити, яким він був.

У школі варили обіди. Продукти на харчування давав колгосп. Там же

варили обіди і для дорослих. Їсти ходили по одній людині з кожної хати один раз. Хоч ми були малі, та ходили на роботу – жали кукурудзу, збирали огірки. А за це нас годували. Дуже тяжко згадувати, а ще важче було все пережити. Тато Федір опух від голоду. Він був як колода, не міг навіть підвестися. Якимось дивом залишився живий. А ми, діти, схудли на тріски, не були схожі на людей.

У 1934 році дали багато хліба на трудовні. Стали їсти хліба досхочу, стали поправлятися. Голод був штучно зроблений. Кажали, що нас треба знищити, а Україну стерти з лиця землі.

Я ніколи не забуду цього страшного голодомору. Батьки своїх дітей залишали на залізничних станціях, де їх забирала влада в притулок. У нашому селі був такий великий притулок. Таких дітей годували і одягали колгосп...

Освітнянські стежини Ніна Палій (Троян) після Бокійми торувала у Козирщині, а з 1953 року – у Війниці. На заслуженому відпочинку частенько на крилах пам'яті занурювалася у минувшину, де радощі тугими вузлами переплелися з болями, де сімейні спалахи добра чергувалися із прикрощами і родинними втратами. Із усього насиченого на події літопису власної долі найчорнішою його сторінкою Ніна Федорівна вважала голод 1932-1933 років. Як не намагалася вчителька притлумити скорботні спогади, але її душа протестувала аж до останніх миттєвостей на землі...

Спогади записала Марія ЗБИРУН, бібліотекар с.Війниці.

На фото: Ніна Троян (перша праворуч) у колі родини.